

Avezova Rohila Ruzimboyevna,
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti "Pedagogika va
psixologiya" kafedrası katta o'qituvchisi

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING BOSHQARUV KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

UOK: 378

[HTTPS://DOI.ORG/10.34920/SO/VOL_2025_ISSUE_4_6](https://doi.org/10.34920/SO/VOL_2025_ISSUE_4_6)

AVEZOVA R.R. BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING BOSHQARUV KOMPETENTLIGINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining boshqaruv kompetentligini takomillashtirish bugungi kunda muhim bo'lmoqda. Maqolada boshqaruv kompetentligi takomillashtirish yo'llarini tahlili keltirilgan.

Tayahch so'z va tushunchalar: bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi, boshqaruvchi, sinf ichidagi munosabatlarni boshqarish, samimiy muloqot, tashkilotchilik, liderlik, nizolarni boshqarish, emotsiyalarni boshqarish, boshqaruvdagi kreativlik.

АВЕЗОВА Р.Р. ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Совершенствование управленческой компетентности будущих учителей начальных классов в настоящее время является важной задачей. В статье приведен анализ путей совершенствования управленческой компетентности.

Ключевые слова и понятия: будущий учитель начальных классов, управленец, управление межличностными отношениями в классе, искреннее общение, организаторские способности, лидерство, управление конфликтами, управление эмоциями, креативность в управлении.

AVEZOVA R.R. WAYS TO IMPROVE THE MANAGEMENT COMPETENCE OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

The improvement of the management competence of future primary school teachers is currently an important issue. The article presents an analysis of the ways to enhance management competence.

Key terms and concepts: future primary school teacher, manager, managing interpersonal relationships in the classroom, sincere communication, organizational skills, leadership, conflict management, emotion management, creativity in management.

Kirish.

Bugungi kunda mamlakatimizda boshlang'ich ta'lim yo'nalishi bo'yicha oliy ma'lumotli, malakali pedagoglarni, boshqaruv kadrlarini tayyorlash hamda rivojlantirishda yangi yondashuvlarni joriy etishga qaratilgan me'yoriy asoslar yaratilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi¹ PF-5847-son Qarorida¹ oliy ta'lim tizimini rivojlantirishning asosiy maqsadlari va ustuvor yo'nalishlari belgilangan. Bu jarayonda oliy ta'lim mazmunini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish, ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarining barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadigan, mehnat bozorida raqobatbardosh yuqori malakali kadrlar tayyorlash tizimini yaratish juda muhim ahamiyatga ega². Bugungi kunda oliy ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun, zamonaviy talablar va mehnat bozorining ehtiyojlariga mos ravishda yuqori malakali mutaxassislarni tayyorlash muhim hisoblanmoqda. Bu o'zgarishlar nafaqat ta'limning sifatini yaxshilash, balki mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ijtimoiy sohaning rivojlanishiga ham yordam beradi. Bunday mutaxassislar o'zining nazariy va amaliy bilimlari, ijodkorligi, izlanuvchanligi, pedagogik texnologiyalar hamda innovatsiyalarni hayotga tatbiq etishda yetakchi rol o'ynashi bilan ahamiyatlidir.

Mavzu bo'yicha ilmiy adabiyotlar tahlili va metodologiya.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining boshqaruv kompetentligini takomillashtirish yo'llariga oid bir qancha yondashuvlar mavjud bo'lib ular qatoriga quyidagilarni kiritish mumkin:

Kompetentlik" tushunchasining mohiyati. Bozor munosabatlari sharoitida mehnat bozorida ustuvor o'rin egallagan kuchli raqobatga bardoshli bo'lish hamda har bir mutaxassisdan

kasbiy kompetentlikka ega bo'lish, uni izchil ravishda oshirib borishni taqozo etmoqda"³.

Davlat arbobi va shoir bobomiz Alisher Navoiy «Saddi Iskandariy» dostonida jamiyatni adolat bilan boshqarish uchun zarur bo'lgan fazilatlarini Iskandar obrazi orqali tasvirlab berganlar. "Dili, niyati pok, xayr va saxovatli, kamtarin va muloyim shaxs, dono podsho va dunyo sirlarini bilishga qiziquvchi aql-zakovat egasi rahbar bo'lishi kerak. Podsho bo'lishda manman, o'zini boshqalardan ustun qo'yish, o'zgalarni pisand qilmaslik, avom xalq bilan birga bo'lolmaslik xislatlari nuqsondir"⁴.

A.G.Bermusning fikriga ko'ra, "Kompetentlik takomillashib borayotgan shaxsning barcha xislatlarini, bilimi, tajribasi, umuman olganda, butun borlig'ini yagona tizimga birlashtiradi"⁵.

Noaniq vaziyatlarda faoliyat ko'rsata olish qobiliyati bu, kompetentlikdir, deydi O.E.Lebedev⁶. Kompetentlik insonning intellektual shaxsiy, ijtimoiy kasbiy hayotiy faoliyatiga asoslanadi, deb yozadi I.A.Zimnyaya⁷.

V.A.Razumovskiy, tomonidan boshqaruv funksiyalarini amalga oshirish sohasida o'qituvchining kompetensiyasini shakllantirishga nazariy va uslubiy yondashuvlar: (qo'shimcha kasbiy ta'lim misolida) tadqiqot ishi olib borgan⁸. Bu tadqiqot ishida boshqaruv muammolarini hal qilish sohasida o'qituvchilar malakasini oshirish mazmunining tuzilishi va malaka oshirish kurslarida boshqaruv funksiyalarini amalga oshirish sohasida o'qituvchi kompetensiyasini rivojlantirish jarayonining andragogik xususiyatlari hamda masofaviy ta'lim texnologiyalari asosida

³ Ochilova G.O. Kasbiy kompetentlik. O'quv qo'llanma. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021 – 228 b 34-bet.

⁴ Хайитов О.Э., Джалалова С.М. Бoshqaruv психологияси: Ўқув қўлланма. ТДИУ, 2008. – 9-бет

⁵ Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. – www.eidoc.ru. 2015, 09, 10.

⁶ Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании. – www.nekrasovepb.ru

⁷ Зимняя И.А., Ключевых И.А. Компетенции – новая парадигма результата образования. quality.petsru.ru

⁸ Разумовский В.А. Теоретико-методические подходы к формированию компетентности учителя в области реализации управленческих функций: на примере дополнительного профессионального образования. 13.00.08 Кандидатская диссертация. – Москва: 2014. – 167 с.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoniga 1-ilova.

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoniga 1-ilova.

o'quv-uslubiy yordam ko'rsatish ishlari amalga oshirgan.

Boshqaruv kompetentligi — bu o'qituvchining o'quv jarayonini rejalashtirish, tashkil qilish, nazorat qilish va baholash ko'nikmalarini qamrab oluvchi, ta'limni boshqarish bilan bog'liq qobiliyatlar majmuasi.

Innovatsion ta'lim muhitida boshqaruv kompetentligi o'qituvchining nafaqat ta'lim berish jarayonini samarali boshqara olishini, balki o'quvchilarning o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlarini shakllantirishga ham imkon berishini talab qiladi.

Tadqiqotning maqsadi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining boshqaruv kompetentligini shakllantirish usullarini takomillashtirishdan iborat.

Tadqiqotning obyekti bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining

boshqaruv kompetentsiyalarini takomillashtirish jarayonlari deb belgilanib, tajriba-sinov ishlariga Toshkent Kimyo xalqaro universiteti, Qarshi davlat universiteti, Qo'qon davlat pedagogika instituti, O'zbekiston Finlyandiya pedagogika institutlarining 535 nafar boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar jalb qilindi (bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari).

Muhokama va natija.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining boshqaruvchilik kompetentligining samaradorligini oshirish uchun quyidagi takomillashtirish yo'llari bilish va amalga oshirish maqsadlidir.

1. *Fanlarni chuqur o'zlashtirish.* Oliy o'quv yurtlarida aynan boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarini nazariy va amaliy bilimlarga ega bo'lishi muhimdir. Boshqaruv faoliyatiga tayyorlashda "Boshlang'ich ta'lim menejmenti", "Pedagogik kompetensiya" fanlarini o'quv rejaga kiritish maqsadlidir. Bu fanlarni bilish orqali o'quvchilarning yosh va shaxsiy xususiyatlarini inobatga olgan holda boshqaruvni amalga oshirish qiyinchiliklarni bartaraf etishni, yechimini topishni o'rganadi.

2. *Nizolarni boshqarish.* Sinfda yuzaga keladigan muammo yoki nizolarni tezda hal qilish uchun bilim va muloqot ko'nikmalarini bilishi lozim. Rahbarning bosim o'tkazilganda va ziddiyatli vaziyatlarda o'zini qo'lga ola bilish xususiyati muhimdir. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi stressli vaziyatlarni boshqarishi, bir

vagtning o'zida bir necha muammo va masalalarni samarali hal eta olishi, tanqid, tuhmat va shu kabilarga uchraganda ham o'zini nazorat qila olishi, qiyin vaziyatlarda ham yumor kayfiyatini saqlay olishi, stresslarni kamaytirish, yo'qotish maqsadida o'z xulq-atvorini boshqara olishi hamda o'z-o'zini nazorat qilishi, tushunishi, tahlil qila olishi muhimdir.

3. *Sinf ichidagi munosabatlarni boshqarish:* Boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'ziga birlashtirilgan o'quvchilar bilan ijtimoiy va emotsional munosabatlar o'rnatib, o'zaro hurmatni, ishonchni mustahkamlashga intilishi kerak. Sababi jamoa bo'lib, hamkorlik qilishlari, do'st, birodar sifatida bir yoqadan bosh chiqarib, bir maqsad ostida ta'lim-tarbiya olishida o'qituvchining o'rni beqiyosdir. Jamoada ishlash ko'nikmalarini tarbiyalash — jamoada rahbarining guruhni birgalikda ishlashga o'rgatishi orqali o'z qiziqishi, ko'nikmasi va muvaffaqiyatini namoyish eta olish kompetensiyasi¹. A.Kron ta'kidlaganidek "Odamlarni hurmat qil. Ularning haq-huquqlarini, mehnatini, tinchligini, fikrlarini va qadr-qimmatini e'zozla"². Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar jamoalari bilan ishlashda ularning g'oyalarini eshita olishi, jamoaning boshqa a'zolari taklif hamda g'oyalarini qo'llab-quvvatlashi, jamoaning boshqa a'zolari bilan o'z muammolarini ochiq-oydin bo'lisha olishi, o'z noroziligini konstruktiv ravishda ifoda yeta olishi, jamoaning boshqa a'zolari yutuqlarini qo'llab-quvvatlay olishi, jamoaning boshqa a'zolari bilan o'z fikrlarini adolatli va konstruktiv bo'lisha olishi, jamoaning barcha a'zolari qo'llab-quvvatlaydigan qarorlar uchun kurashishi, kasbiy bilim va tajribalarini jamoaning boshqa a'zolari bilan bo'lisha olishi, bilim va tajribaga ega bo'lish maqsadida guruh tarkibida ishlashi maqsadga muvofiqdir. Shuning uchun ham talabalarni jamoani boshqarishni, munosabatlarni o'rnatishni, tushunishni, samimiy bo'lishni, tahlil qila olishni hamda to'g'ri xulosa chiqara olishni o'rgatishimiz zarur.

4. *Ochiq va samimiy muloqot:* Boshqaruv jarayonida muloqot juda muhim jihatdir. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'z fikrlarini aniq

¹ Hayitov O.E., Djalalova S.M. Boshqaruv psixologiyasi: O'quv qo'llanma. TDIU, 2008. — 184 b. 80-bet

² Razzoqov. Sh. Rahbarlik san'ati. — Toshkent: Lesson Press, 2017. — 120 b, b-15.

va tushunarli tarzda ifodalashi, o'quvchilarning fikrlarini tinglashi, ularga qayta aloqa berish orqali samarali boshqaruvni amalga oshiradilar. Boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblarni oson tushuna olishlari uchun barcha tovushlarni to'g'ri talaffuz qila olishi, professional hamkorlik jarayonida gapni tuzishda auditoriyaning bilim darajasi va tajribasini hisobga olishi, og'zaki nutqda grammatik to'g'ri so'zlar va gap qurilishlaridan foydalana olishi, mantiqan to'g'ri gapira olishi, g'oyalarini qisqa va lo'nda qilib ifodalay olishi lozim. Yozma muloqot esa –bu rahbardagi ish bilan bog'liq yozishmalarda fikrini tushunarli qilib yoza olish zarur jihatdir¹. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi rahbar sifatida qog'ozga fikrlarni qisqa va lo'nda qilib yoza olishi, fikrlarni qog'ozda ketmaket, xat boshidan qilib yozadi va axborotlarni o'quvchiga ravon qilib yetkaza olishi, yozma fikrlarni shunday tuzadiki, o'quvchiga ma'lumotlar aniq yetib bora olishi, qiyin yoki texnik ma'lumotlarni izohlashda grafiklar yoki boshqa vositalardan foydalana olishi, orfografik xatolarsiz yoza olishi, yozma muloqotda maxsus yozuv usullarini (yozuv tillarini) qo'llay olishi, tinish belgilarini to'g'ri qo'ya olishi, grammatik qoidalarga amal qilishi maqsadlidir.

5. *Tashkilotchilik*– bu muayyan ish harakatni boshlab berish, tashkil etish, uyushtirish yoki uyushtirishni oqilona rejalashtirish xislati². Ushbu sifatga ega bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi o'yin, ta'lim va mehnat ko'rinishidagi faoliyatlarni tashkil etish, ijtimoiy munosabatlar jarayonini faollashtirish, jamoani jipslashtirish hamda yagona maqsad atrofida birlashtirishda tashabbus hamda nazoratni o'z qo'lga olish, uni samarali boshqarish va mavjud imkoniyatlaridan unumli foydalanish, shuningdek, jamoadoshlarni faollik ko'rsatishga rag'batlantirish, yetakchilik (liderlik) fazilatiga egalikdir.

6. *Emotsiyalarni boshqarish*. Professor G'.G'oziyev emotsiya-odatda tashqi alomatlarini yaqqol namoyon bo'ladigan his-tuyg'ularni, ichki kechinmalarni ifodalanishidan iborat psixik jarayonni yuzaga kelishining aniq shak-

lidir, deb ta'kidladilar³. Emotsiyalarning tashqi ifodasiga mimika, imo-ishora, aft-bashara va qad-qomatning o'zgarishlari, yosh hamda ayrim harakatlarning xususiyatlaridagi o'zgarishlar, ya'ni ularning tezligi, kuchi, koordinatsiyasi va hokazolar kiradi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining boshqaruv jarayonidagi hissiy-emotsionalni boshqarishi muhim sanaladi, Yosh avlodni tarbiyalashda avvalo o'zining emotsiyalarini boshqarishi orqali boshqalarga ta'sir qila oladi.

7. *Axborot texnologiyalarini bilishi hamda qo'llay olishi*. Zamonaviy axborot texnologiyalar (masalan, taqdimotlar, interaktiv qurilmalar) ni qo'llash orqali boshlang'ich sinf o'qituvchilari darsni hamda darsdan tashqari faoliyatlarni interaktiv va qiziqarli qilib tashkil qilishi muhimdir. Innovatsiyon ta'lim muhitini yaratishda talabalarni raqamli texnologiyalarni bilishi va ulardan amaliyotda qo'llay olishi zarur.

8. *Kreativlik* – shaxsni rivojlantiruvchi kategoriya sifatida inson tafakkuri, ma'naviyatining ajralmas qismi hisoblanadi, u shaxs ega bo'lgan bilimlarning ko'pqirrali ekanligida yemas, balki yangi g'oyalarga intilish, o'rnatilgan stereotiplarni isloh qilish, o'zgartirishda, hayotiy muammolarni yechish jarayonida kutilmagan va noodatiy qarorlar chiqarishda namoyon bo'ladi. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi barcha o'quvchilarning ijodiy salohiyati va shijoatini hisobga oluvchi ta'limning yangi shakllarini yo'lga qo'yilishi zarur. Ken Robinsonning fikriga ko'ra, "Kreativlik – o'z qiymatiga ega original g'oyalar majmui"dir. Gardner esa o'z tadqiqotlarida "Kreativlik–shaxs tomonidan amalga oshiriladigan amaliy harakat bo'lib, u o'zida muayyan yangilikni aks ettirishi va ma'lum amaliy qiymatga ega bo'lishi lozim"⁴. Olimning yondashuviga ko'ra kreativlik muayyan soha bo'yicha o'zlashtirilgan puxta bilimlar bilan birga yuqori darajada noodatiy ko'nikmalarga ham ega bo'lish demakdir. Kreativlik ayniqsa ta'lim jarayoniga unchalik qiziqish bildirmayotgan o'quvchilarga yordam berishi mumkin va ular o'z fikrini ayta olishiga, salohiyatini ochishiga xizmat qiladi. Talabalarda bu sifatlarni shakllanganlik

¹ Hayitov O.E., Djalalova S.M. Boshqaruv psixologiyasi: O'quv qo'llanma. TDIU, 2008. – 184 b.78--bet

² Hayitov O.E., Djalalova S.M. Boshqaruv psixologiyasi: O'quv qo'llanma. TDIU, 2008. – 184 b. 68-bet

³ Goziyev E. Umumiy psixologiya (darslik). – Toshkent: 2002. – 182- bet

⁴ Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem solving). – Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014. – p. 4

1- jadval. E. Jarikov, E. Krushelnitskiyning «Liderlik qobiliyatlari diagnostikasi» metodi yordamida liderlik qobiliyatlari shakllanish darajasini diagnostika qilish natijalari (%) (tajriba-sinovdan oldingi natijalar)

Ko'rsatkichlar	Tajriba guruhi								Nazorat guruhi							
	KIUT (n-103)		QarDU (n-31)		QDPI (n-44)		O'zFIPI (n-90)		KIUT (n-103)		QarDU (n-31)		QDPI (n-43)		O'zFIPI (n-90)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Yuqori	20	19%	7	23%	12	23%	18	20%	20	19%	8	26%	11	25%	18	20%
O'rta	44	43%	14	45%	18	41%	38	42%	44	43%	13	42%	17	40%	38	42%
Past	39	38%	10	32%	14	32%	34	38%	39	38%	10	32%	15	35%	34	38%

2- jadval. E. Jarikov, E. Krushelnitskiyning «Liderlik qobiliyatlari diagnostikasi» metodi yordamida liderlik qobiliyatlari shakllanish darajasini diagnostika qilish natijalari (%) (tajriba-sinovdan keyingi natijalar)

Ko'rsatkichlar	Tajriba guruhi								Nazorat guruhi							
	KIUT (n-103)		QarDU (n-31)		QDPI (n-44)		O'zFIPI (n-90)		KIUT (n-103)		QarDU (n-31)		QDPI (n-43)		O'zFIPI (n-90)	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%
Yuqori	31	30%	11	36%	16	36%	26	29%	20	19%	8	26%	11	25%	18	20%
O'rta	51	50%	15	48%	21	48%	44	49%	44	43%	13	42%	17	40%	38	42%
Past	21	20%	5	16%	7	16%	20	22%	39	38%	10	32%	15	35%	34	38%

darajasini aniqlash uchun quyidagi Talabalarda liderlik qobiliyatlarini shakllanganlik darajasini aniqlash uchun Jarikov, E.Krushelnitskiyning «Liderlik qobiliyatlari diagnostikasi» metodikasini oldik.

1-jadvalda ko'rishimiz mumkinki, E.Jarikov va E.Krushelnitskiyning «Liderlik qobiliyatlari diagnostikasi» metodidan¹ foydalanib, boshlang'ich ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan tajriba guruhi va nazorat guruhi talabalarining liderlik qobiliyatlarining shakllanish darajasini aniqlandi. Har bir guruhda yuqori, o'rta va past darajadagi liderlik qobiliyatiga ega bo'lganlar soni va foizlari keltirilgan. Tajriba guruhi-yuqori darajadagi liderlik qobiliyati bilan ajralib turadigan guruhlar o'rtacha 20% ni tashkil etadi. Bu ko'rsatkich Toshkent Kimyo xalqaro universiteti (**KIUT**) va O'zbekiston Finlyandiya pedagogika instituti (**O'zFIPI**) guruhlarida 19% ni tashkil qilsa, Qarshi davlat universiteti (QarDU) va Qo'qon davlat pedagogika instituti (QDPI) guruhlarida bu foiz 23% ga etadi.

Nazorat guruhi uchun yuqori darajali liderlik qobiliyatiga ega bo'lganlarning foizi o'xshash darajada, lekin QarDU (26%) va QDPI (25%) guruhlarida ko'proq. Boshqa guruhlarda yuqori

darajadagi liderlik ko'rsatkichlari 19-20% atrofida qoladi.

Bu shuni anglatadi, tajriba sinov ishiga ajratib olingan talabalarda liderlik qobiliyatlarini shakllantirish zarurati borligini ko'rishimiz mumkin. Liderlikni rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlarni amalga oshirish muhimdir. Dasturimizda ma'ruzalar, amaliy mashg'ulotlar, o'z-o'zini rivojlantirishga doir kitoblar, onlayn platformalarni o'z ichiga oladi. Yana pedagogik amaliyotlarni o'tash davridagi boshqaruvdagi muammolar keys stady metodlaridan foydalangan holda yechimini topishni o'rgatildi.

2-jadvalda ko'rishimiz mumkinki dasturdan so'ng tajriba guruhi va nazorat guruhi talabalarining liderlik qobiliyatlarining shakllanganlik darajasini aniqlandi. Tajriba guruhi talabalarida (KIUT, QarDU, QDPI, O'zFIPI) ning yuqori darajadagi liderlik qobiliyatlari tajriba-sinovdan oldin 19-23% atrofida bo'lsa, keyin bu foiz 30-36% ga ko'tarilgan. O'rta darajaga ega bo'lganlar soni esa tajriba-sinovdan oldin 41-45% bo'lsa, keyin bu foiz 48-50% gacha oshgan. Past darajadagi liderlik qobiliyatlari sinovdan oldin 32-38% bo'lsa, sinovdan keyin esa bu foiz 16-22% ga pasaygan. Tajriba guruhi va nazorat guruhi o'rtasidagi farqlarda tajriba guruhi talabalarida liderlik qobiliyatlarining o'sishi sezilarli, ayniqsa yuqori va o'rta darajalarda. dasturi samarali bo'lganini va tajriba guruhi a'zolari o'z liderlik qobiliyatlarini rivojlantirganini ko'rsatadi.

ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ / СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ 2025, 4 (149)

¹ Спивак В.А. Лидерство Практикум: учеб. Пособие для академического бакалавриата -М: Издательство Юрайт, 2014. – С 19-23

Nazorat guruhida esa liderlik qobiliyatlarining darajasi deyarli o'zgarmagan, bu o'z-o'zidan o'sishni yoki rivojlanishni ko'rsatmaydi.

Dastur yordamida liderlik qobiliyatlarini rivojlantirishning samaradorligi tajriba guruhidagi ijobiy o'zgarishlar orqali aniq namoyon bo'lganligini ko'rishimiz mumkin. Bu tajriba guruhi uchun olib borilgan dasturlar, metodlar va amaliy mashg'ulotlar liderlik qobiliyatlarini yaxshilashda muvaffaqiyatli bo'lganini anglatadi.

Xulosa.

1. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchisining boshqaruv kompetensiyasi takomillashtirishda sinf ichidagi munosabatlarni boshqarishni, samimiy muloqotni, tashkilotchilik, liderlik, nizolarni boshqarishni, emotsiyalarni boshqarish, boshqaruvdagi kreativliklarni bilishi

va amaliyotga tatbiq qilishi muhimdir. Bu sifatlarni ta'lim- tarbiya jarayonida ya'ni ma'ruza, seminar, amaliy mashg'ulotlar, tarbiyaviy tadbirlar, seminar-treninglar, mustaqil ta'lim hamda pedagogik amaliyotlarni tashkil qilish orqali talabalarni boshqaruv faoliyatiga tayyorlaymiz. Shuningdek onlayn platformalardan samarali foydalana olish ko'nikmasini shakllantirish muhimdir. Bu esa o'z-ozini rivojlantirishga turtki bo'ladi.

2. Shuni unutmaslik kerakki, yuqori kasbiy pedagogik kompetentlik nafaqat bilim darajasi, balki xodimning amaliy ko'nikmalari, tajribasi, shaxsiy, axloqiy va aqliy (intellektual) fazilatlariga bo'lishi uchun "Boshlang'ich ta'lim menejmenti", "Pedagogik kompetensiya " fanlarini o'quv rejaga kiritish maqsadlidir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'grisida"gi PF-5847-son Farmoniga 1-ilova.
2. Ochilova G.O. Kasbiy kompetentlik. O'quv qo'llanma. – T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi», 2021 – 228 b.
3. Хайитов О.Э., Джалалова С.М. Бошқарув психологияси: Ўқув қўлланма. – ТДИУ, 2008. – 9-бет.
4. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. - www.eidoc.ru. 2015, 09, 10.
5. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании. - www.nekrasovepb.ru
6. Зимняя И.А., Ключевых И.А. Компетенции – новая парадигма результата образования. - quality.petrus.ru.
7. Razzoqov. Sh. Rahbarlik san'ati. // Toshkent. – Lesson Press, 2017. – 120 b. b-15.
8. Goziyev E. Umumiy psixologiya (darslik). – Toshkent: 2002. - 182- bet.
9. Drapeau Patti. Sparking student creativity (practical ways to promote innovative thinking and problem solving). - Alexandria – Virginia, USA: ASCD, 2014. – p. 4 .
10. Разумовский Владислав Андреевич. Теоретико-методические подходы к формированию компетентности учителя в области реализации управленческих функций: на примере дополнительного профессионального образования 13.00.08 Кандидатская Москва 2014. - 167 с.
11. Спивак В.А. Лидерство Практикум: учеб. Пособие для академического бакалавриата. - М: Издательство Юрайт: 2014. – С. 19-23.